

ԱՄԱՆՈՐ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒՄԱՆ ԽՈՐԵՐ Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲՈՎ - ԱՆԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐԸ

ԴՊԿՏ. Տ. ԶԱԻԵՆ Ա. ԲԵՆՅ. ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆ

Անաստուածները Աստուծոյ գոյութիւնը կ'որոշանան: Անոնց դիրքը Աստուծոյ գոյութեան եւ Անոր մարդուս կեանքին հետ ունեցած յայտնութեան կապը իրողութեան հակաճառութեան վրայ հիմնուած է: Անոնց համար Գերագոյն էակ մը գոյութիւն չունի եւ ինչ որ Ս. Գիրքը կ'աւանդէ մտացածին է եւ մարդուս յղացքին ծնունդը եղող ենթակայական «մտատիպար» մըն է: Անաստուած բառը յունարէն Աթէոս բառին արմատէն կը բխի որ կը նշանակէ «առանց Աստուծոյ»: Անաստուածներու առարկութիւնն այն է որ աշխարհ գոյութիւն առած է որպէս հետեւանք պատահմունքներու եւ անոնց միախառնումին, ինչպէս ժամանակի եւ միջոցի ու անոնց յառաջացուցած հոյովոյթի աններդաշնակ եւ պատահական շարժումներուն, եղափոխութեանց ու նաեւ բնութեան մշտնջենական ընթացքին: Իրենց համար մնացեալ բոլորը մտայնացումներ են, հայեցողութիւններ եւ վերացական եզրայնագումներ:

Անաստուածներ մակերեսային եւ նիւթապաշտ մօտեցում ունին աշխարհի եւ անոր ստեղծագործութեան մասին: Անոնց համար նախնազոյն «գոյացութիւնները» իրենք զիրենք աշխարհի մաս կազմած են դարերու ընթացքին, եւ թէ անոնք պիտի շարունակուին այդպէս մնալ անկախաբար ուրիշ երեւոյթներէ եւ պատճառներէ, միշտ «պատահաբար», այսինքն պատահարներու բերումով, առանց կանոնի եւ դասակարգի՝ բոլորովին դատարկ բարոյական եւ զգացական բովանդակութեան:

Հին աշխարհի փիլիսոփաները աշխարհի ստեղծագործութեան խնդրով անհամաձայն գտնուած են իրարու հետ, եւ յարաբերաբար քրիստոնէութեան երեւումէն առաջ, նոյնիսկ իրենց գիտութիւնը հարցականի տակ դրած են, երբեմն որոնելով իմացական արարիչ մը, եւ երբեմն մնալով իրենց նախնական մտածողութեան վրայ թէ «արկածախնդրական», «պատահական» եւ «կործանարար եղափոխութեանց» արդիւնք եղած է աշխարհի եւ մարդու ստեղծումը: Այդ ձեւով մարդ էակը աշխարհի վրայ ո'չ թէ «յաղթական» կ'ըլլար եւ «իշխող», այլ կը մնար անոր սոսկ գոհը՝ գուրկ մեր հասկցած քրիստոնէական բարոյական եւ մարդկային առաքինութիւններէն:

Յիսուսի ծնունդէն առաջ սակայն աւելի լուրջ փիլիսոփաներ վերատեսութեան ենթարկեցին աշխարհի եւ մարդու արարչութիւնը, եւ անոնց երկուքին աւելի իմացական եւ նպատակադրեալ գոյակցութիւնը: Անոնք «աւելի ընդունելի» կերպը գտան մարդ արարածը նկատելու ստեղծուած աշխարհին որպէս «թագադրեալ» էակը: Սոկրատ մեծ փիլիսոփան իսկոյն «ծանիր գրեզ»ի հրաւէրը կարդաց մարդուն, որուն յաջորդեցին Պղատոն եւ Արիստոտէլ, որոնք շատ աւելի թափանցող իմացականութեամբ, թերեւս նաեւ ենթագիտակցաբար, իրենց դրական մտածողութիւնը ի սպաս դրին Աստուծոյ գոյութեան, եւ աւելի ուշ՝ քրիստոնէութեան:

Արիստոտէլ «անշարժ շարժիչ»ը գտաւ որ «շարժած» է տիեզերքը՝ անուղղակիօրէն հաստատելով նոյն այդ «շարժիչ»ին գոյութիւնը ամէն բանէ առաջ:

Արիստոտէլ աւելի յառաջ երթալով «գաղափարներու» եւ «յղացքներու» նախագոյութիւնը հաստատեց, որոնց վրայ իրականութիւնները ձեւաւորուեցան: Այդ քայլը աւելի համարձակօրէն յառաջ քշեց Պղատոն որ ճշդեց յղացքին եւ նիւթական իրականութեան, գաղափարին եւ նիւթին յարաբերութիւնը, շեշտելով որ առանց առաջինին՝ երկրորդը չէր կրնար գոյանալ: Օրինակի համար, նախ «սեղանի» մը գաղափարը իբրեւ յղացք ծնաւ, եւ ապա նոյն սեղանը նիւթապէս շինուեցաւ:

Ուրեմն տեսանելին անտեսանելին յառաջ եկաւ: Անտեսանելին Աստուած իր գոյութեամբ եւ կամքով արարչագործեց ու նիւթական աշխարհը ստեղծեց: Արիստոտէլի բացատրութեամբ, «Առաջին Պատճառը», որ է «Անշարժ Շարժիչը», նախ գոյութիւն ունեցած է ամէն շարժում եւ տեսանելի իրականութեան հաւանք: Աւելին, Արիստոտէլ մարդուն մարմնին մէջ տեսաւ հոգիի մը գոյութիւնը ու գայն «անմահ» որպէս, պարզապէս մը որ յետագային գուգահեռ ընթացաւ թէ՛ Ս. Գիրքի բովանդակութեան եւ թէ՛ Յիսուսի վարդապետութեան կեդրոնական ուսուցման հետ:

Այս եւս եղաւ ուրիշ ապացոյց մը որ անաստուածներ աւելի հեռու մնային հին փիլիսոփայութեանց ընծայած իմացական յառաջընթացէն ու յանգէին Տարվինի նորաստեղծ մտածողութեան որ ծանօթ է որպէս «եղափոխութիւն», որ է իր բառերով «յարմարագոյնին վերապրումը» (the survival of the fittest), որ ինքնեկ ու ինքնանպատակ տեսութիւն մըն է՝ հիմնուած պատահմունքներու եւ արկածներու տեսութեան վրայ: Այս արկածախնդիր տեսութեան մէջ բոլորովին բացակայ են որեւէ տեսակի «կախում» կամ «պատասխանատու յանձնառութիւն», որոնք իմացական աշխարհին համար կենսական տուեալներ են, թէ մարդուս կեանքը «յարմարացուած» է պատահականութեանց վրայ, այլ նպատակադրուած է ղէպի երջանկութիւն, ղէպի գոհունակութիւն եւ յոյս: Մարդ արարածի հոգիին ստորոգելիներն են անոնք, եւ միասնաբար, հաւատք, յոյս, սէր, ներքին գոհունակութիւն, Արարիչ Աստուծոյ մը պատկերը «պատահական» եւ «անպատասխանատու» շրջանակի մը մէջ չեն պարփակեր, այլ գայն իրական եւ ապրող Գերագոյն էակի մը «պատկերովն ու նմանութեամբ», ինչպէս Ս. Գիրքը կ'ըսէ, մարդուս կեանքը ճանապարհի եւ ճշմարտութեան կը վերածեն:

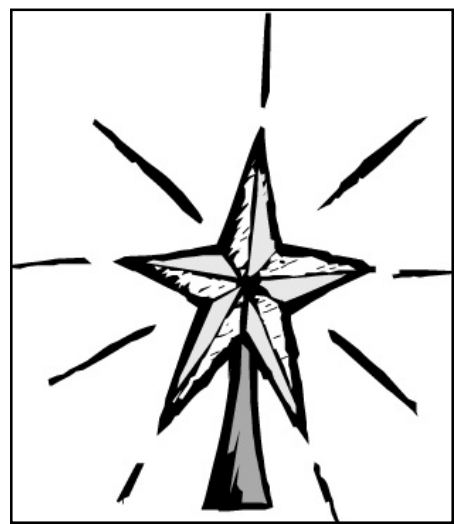
Այս տուեալներու հիման վրայ միայն կարելի է Քրիստոսի «հոգեւոր թագաւորութիւնը» հասկնալ եւ ընդունել, որ ազատ պէտք է մնայ «այս աշխարհի» կապանքներէն, որոնց կռթնած կը մնան ու կ'առարկեն Աստուծոյ գոյութիւնը ուրացողները:

Անաստուածութիւնը որեւէ կրօնքի հետ գուգահեռ չի կրնար ընթանալ, քանի որ առաջինը ոչ մէկ հասարակաց գիծ ունի երկրորդին հետ, ո'չ իրական եւ ո'չ տեսական, ո'չ նպատակաւոր եւ ո'չ ալ եզրայնագիր: Անաստուածներ ուրանալով վերոյիշեալ իրողութիւնները, կը մնան նիւթական եւ

Ֆիզիքապէս զգալարանական իրողութեանց գերին: Ինչ որ կը տեսնեն, եւ ինչ որ կը շօշափեն, անոնք են միայն իրական: Իրենց մտահորիզոնը իրենք է որ կ'որոշեն, ինքնակամ եւ քմածին տուեալներով:

Մինչդեռ քրիստոնէութիւնը հիմնուած է ճշմարիտ յարաբերութեան վրայ ընդմէջ մարդու եւ Արարչին, մարդը անկատար եւ Աստուած կատարեալ, ու այդ յարաբերութեան է որ կը բխին ամէն բարոյական եւ իմացական գիտութիւն եւ արարք: Անոնց շարքին են գութ, բարեգործութիւն, սէր, ներողամտութիւն, հաւատք, յոյս, վստահութիւն, առաքինի կեանք, յարգանք, ծառայութիւն, ինքնաքննութիւն, համբերութիւն, արդարամտութիւն ու այս բոլորին պտուղները որոնք Աստուծոյ հաճելի եւ ընդունելի են որպէս ընծայ: Անոնք հոգեկան կեանքի պտուղներն են եւ ոչ թէ նիւթի եւ ֆիզիքականի, քանի որ Աստուած ինք հոգի է եւ միայն հոգեկան առաքինութիւններով մարդ կրնայ յարաբերութեան մէջ մնալ իր հետ:

Անաստուածը բոլորովին կ'անտեսէ ու կ'անգիտանայ թէ Աստուծոյ շունչը հոգի տուաւ մարդուն, որուն օրրանը սիրտն է, միտքն ու խիղճը, շարժումն յամենայն ղէպս մարդուս կամքով միայն: Բազում առակներ Յիսուս պատմեց ուսուցանելու համար «կեանքի շարունակականութիւնը իր լիութեանը մէջ», քան թէ կեանք մը որ կարճ ճամբաներ միայն ունի իր առջեւ: Հոգեկան արարքներ միտքն ու սիրտը գործի կը լծեն որպէս հաղորդակից եւ լծակից իրարու, որուն պտուղը կ'ըլլայ ճամբան հարթել ծանօթութիւն

ղէպի Աստուած եւ հաղորդակցութիւն Անոր հետ, որուն իսկական յայտնութիւնը եղաւ Որդին, որ իր կարգին հաստատեց Եկեղեցին Սուրբ Հոգիի ներգործութեամբ:

Գերագոյնին հանդէպ մարդոց տածած հաւատքն ու վստահութիւնը բարձրագոյն ճանապարհներ կը բանան անոնց առջեւ, մինչդեռ այդ երկուքին պակասը արդէն մարդս կը դարձնէ ինքնակոչ, ծառայութիւն ըստուածը կը դառնայ ինքնանպատակ կեդրոնացած իր անձին համար միայն, որուն ուղղութիւնը անել ու փակ ճամբաներու կ'առաջնորդէ: Աստուծոյ գոյութիւնը եւ մարդուս կախումը իրմէ, Յիսուս Քրիստոսի աստուածութեամբը, անսահման փորձառութիւններ ընձեռած են, յարատեւ յոյս ներշնչած են, եւ տուած են մնալուն արգասիք աշխարհով մէկ: Իջմամբ մեր ժողովուրդի հողին վրայ՝ ի Սուրբ Էջմիածին յամի Տեառն 301 թուին Յարուցեալ Քրիստոս հայ ազգին ընծայեց այդ բացառիկ փորձառութիւնը:

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴ

ՏՕՔԹ. ԵՒ ՏԻԿ. ՄԻՍԱՔ ԷՔՄԷՔՃԵԱՆ

ՏՕՔԹ. ԱՆԱՀԻՏ ԷՔՄԷՔՃԵԱՆ ԵՒ ՏՕՔԹ. ԱՐՄԷՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ